

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Arrest Grondwettelijk Hof inzake het instrumentendecreet

Het Grondwettelijk Hof heeft zich op 19 december 2024 uitgesproken over het beroep tot gedeeltelijke vernietiging van het decreet van 26 mei 2023 betreffende het realisatiegerichte instrumentarium (instrumentendecreet), ingesteld door verschillende milieuverenigingen. Het Hof heeft het beroep, dat gericht was op de vernietiging van de bepalingen van het instrumentendecreet die de berekeningswijze van de planschadevergoeding wijzigen, verworpen.

De vermelde wijzigingsbepalingen hebben tot gevolg dat de eigenaars recht hebben op een ruimere vergoeding dan vroeger. Het Hof oordeelt ten eerste dat de bestreden bepalingen niet kunnen worden gekwalificeerd als staatssteun en dat zij bijgevolg niet vooraf moesten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Het Hof oordeelt daarnaast dat de bestreden bepalingen de standstill-verplichting inzake het recht op bescherming van een gezond leefmilieu niet schenden. Het Hof verwerpt bijgevolg het beroep tot vernietiging, en oordeelt eveneens dat er geen noodzaak is om in te gaan op de suggestie van de verzoekende partijen om ter zake een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Voorafgaandelijk

Het ingestelde beroep, betekend aan de Vlaamse Regering op 17 januari 2024 (zie ook de mededeling aan de Vlaamse Regering 'VR 2024 2302 MED.0062/1'), beoogde de vernietiging van de volgende bepalingen van het instrumentendecreet:

- artikel 3, 4°, 6° en 9° (compenserende vergoeding, eigenaarsvergoeding, gebruiksbeperking);
- artikel 6, 1° (planschadevergoeding);
- de artikelen 13 en 14 (recht op eigenaarsvergoeding: ontstaan, schorsing, berekening);
- de artikelen 66 tot 71 (wijzigingen VCRO inzake planschadevergoeding en planbatenheffing).

Voormelde bepalingen van het instrumentendecreet wijzigen onder meer de wijze waarop de planschadevergoeding moet worden berekend. De gewijzigde berekeningswijze heeft tot gevolg dat de eigenaars recht hebben op een ruimere vergoeding dan het geval was volgens de vroegere regeling. Terwijl in de vroegere regeling werd uitgegaan van de geactualiseerde verwervingswaarde van het perceel, wordt in de nieuwe regeling uitgegaan van de venale waarde ervan. Bepaalde uitsluitingscriteria die vroeger golden worden in de nieuwe regeling niet meer als uitsluitingscriteria gehanteerd, maar als criteria die de venale waarde van het perceel meebepalen. Ten slotte, terwijl in de vroegere regeling was voorzien in een vergoeding van 80 %, wordt in de nieuwe regeling voorzien in een vergoeding van 100 %. Meerdere milieuverenigingen vordert de vernietiging van de betrokken bepalingen.

Arrest van het Grondwettelijk Hof

Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest nr. 158/2024 van 19 december 2024, betekend aan de Vlaamse Regering op 8 januari 2025, het vermelde beroep tot vernietiging verworpen.

In de overwegingen B.12 tot B.24 onderzoekt het Hof het middel gesteund op de beweerde schending van de regelgeving inzake staatssteun.

De verzoekende partijen voeren aan dat de gewijzigde planschadevergoeding een staatssteunmaatregel vormt die had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) verbiedt, in beginsel, staatssteun die wordt toegekend aan ondernemingen en die de mededinging tussen ondernemingen op het niveau van de EU vervalst. Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU volgt echter dat schadevergoedingen geen steunmaatregelen zijn. Vermits het eigendomsrecht vereist dat een eigenaar voor de uit een bouw- of verkavelingsverbod voortvloeiende waardevermindering van zijn perceel redelijk wordt vergoed, moet de bij de bestreden bepalingen geregelde vergoeding, in de mate dat zij beoogt planschade te vergoeden, volgens het Hof worden gekwalificeerd als een schadevergoeding en vormt zij derhalve geen staatssteun. In elk geval voldoet de bestreden vergoeding evenmin aan de voorwaarde dat een maatregel selectief moet zijn om als staatssteun te kwalificeren. Alle personen die voldoen aan de voorwaarden kunnen de vergoeding genieten. Het Hof besluit dat, aangezien de bestreden bepalingen geen staatssteunmaatregelen zijn, zij niet vóór het aannemen ervan moesten worden aangemeld bij de Europese Commissie.

In de overwegingen B.25 tot B.33 onderzoekt het Hof het middel gesteund op de beweerde schending van de standstill-verplichting inzake het recht op bescherming van een gezond leefmilieu.

Ten eerste wijzen de verzoekende partijen erop dat de Vlaamse Regering zich in het kader van de zogenaamde bouwshift tot doel heeft gesteld om nieuw ruimtebeslag te beperken tegen 2025 en volledig uit te sluiten tegen 2040. Doordat de bestreden bepalingen de kostprijs voor de lokale overheden om woon- en woonreservegebieden om te zetten in open ruimte doet toenemen, maken zij het de lokale overheden moeilijker om die beleidsdoelstellingen te bereiken, wat zou leiden tot een aanzienlijke en niet-verantwoorde vermindering in de bescherming van het leefmilieu. Dit zou een schending van de standstill-verplichting vervat in artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet impliceren. Het Hof herinnert eraan dat de standstill-verplichting vervat in artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet eraan in de weg staat dat de wetgever het beschermingsniveau dat wordt geboden door de van toepassing zijnde wetgeving inzake leefmilieu, in aanzienlijke mate vermindert zonder redelijke verantwoording. Het Hof stelt vast dat de bestreden bepalingen enkel voorzien in een nieuwe berekeningswijze van de planschadevergoeding. Zij wijzigingen op zich evenwel niet de bestemming van de in het Vlaamse Gewest gelegen percelen. Bovendien moet, zoals hiervoor vermeld, de aanzienlijke vermindering van het leefmilieu worden beoordeeld ten aanzien van het bestaande beschermingsniveau geboden door de van toepassing zijnde “wetgeving”. Het document waarin de beleidsdoelstellingen waarnaar de verzoekende partijen verwijzen zijn opgenomen, namelijk het “Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen”, betreft evenwel geen tekst met een normatieve

draagwijdte, en is dan ook geen wetgeving in de zin van artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet. Het Hof verwerpt derhalve deze grief.

Ten tweede voeren de verzoekende partijen aan dat de decreetgever niet uitdrukkelijk heeft gemotiveerd in welke mate de bestreden bepalingen het mogelijk maken om de klimaatdoelstellingen van de EU in de sector van het landgebruik te behalen. Volgens het Hof laten de verzoekende partijen evenwel na om in hun verzoekschrift duidelijk uiteen te zetten uit welke bepaling of bepalingen van de door hen aangehaalde Europese verordeningen een dergelijke motiveringsverplichting voor de decreetgever zou voortvloeien. Het Hof verwerpt derhalve ook deze grief.

De belangen van de Vlaamse Regering werden in deze procedure verdedigd door Mr. Bart Martel (kantoor Eubelius).

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS